

PRZYGŁAD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok VI

Warszawa, wtorek 20 października 1931 r.

Nr. 241

ADRES REDAKCJI: Plac Marsz. Piłsudskiego 9, tel. M. S. Z., wewn. Nr. 53

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska a Niemcy. — Polska a Łotwa. — Sprawy mniejszości. — Zagadnienia ogólne: Sytuacja polityczna w Niemczech. — Sytuacja międzynarodowa. Sprawa rozbrojenia. — Sytuacja polityczna w Anglii. — Konflikt chińsko - japoński. — Sytuacja polityczna i gospodarcza na Litwie. — Różne.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A NIEMCY.

Königsb. Hart. Ztg. 16.X, pisze o stosunkach handlowych polsko - niemieckich i podnosi, że w obecnej sytuacji najlepiej byłoby przystąpić do rokowań o nowy traktat handlowy.

POLSKA A ŁOTWA.

Prasa litewska z 17.X, zamieszcza p. n. „Napężenie w stosunkach dyplomatycznych łotewsko - polskich“ depeşe ag. „Elta“ z Rygi, w której ag. zwraca uwagę na fakt, że posłowie polski — Arciszewski (w Rydze) i łotewski — Groswald (w Warszawie) dotychczas nie wrócili z urlopów. Wdg. agencji litewskiej, społeczeństwo łotewskie w wielkim napięciu oczekuje rozpoczęcia się wielkiej rozprawy przeciwko związkowi polskiemu na Łotwie.

Jaunakas Sinas 19.X, zamieszcza wywiad, udzielony przez łotewskiego ministra sprawiedliwości Pabersa w sprawie prześladowania mniejszości polskiej na Łotwie. Na zapytanie dziennikarzy o zdanie w sprawie zawieszenia działalności związku polskiego, minister odpowiedział: „Jako minister sprawiedliwości, powstrzymam się od wypowiedzenia swego zdania, natomiast, jako działacz społeczny, który doskonale zna miejscowe warunki, mogę powiedzieć, że w ostatnich czasach dał się zauważyć niepożądany kierunek w działalności Polaków. Gdy część ludności polskiej jest całkowicie lojalna w stosunku do państwa łotewskiego, pozostała część usiłuje wzmocnić wpływ na Łotwie kosztem wpływów łotewskich. Społeczeństwo polskie w Letgalii uważa za swe zwycięstwo odwołanie konsulla polskiego z Dyneburga i to ta część społeczeństwa, która nielojalnie ustosunkowała się względem państwa łotewskiego. Byłemu konsulowi Polacy zarzucali, że utrzymywał zbyt bliskie stosunki ze społeczeństwem łotewskim,

co było niezgodne z interesami polskimi. Tu tkwi wyraźne pogorszenie stosunków polsko - łotewskich. B. konsul w czasie uroczystości, a specjalnie na uroczystościach szkolnych, podkreślił, że ojczyzną Polaków, zamieszkałych na Łotwie, jest Łotwa i że trzeba jej oddać wszystkie siły, co bardzo się nie podobało polskim szowinistom. Do Dyneburga mianowano nowego konsulla z Polski, który ma całkowicie inny punkt widzenia, niż jego poprzednik. Rezultatem szowinistycznej działalności Polaków były procesy w Iłkuskacie i Grzywie, przyczem procesy te w całej rozciągłości udowodniły, że większość oskarżonych należy do Związku polskiej młodzieży katolickiej, która jest filją Związku polskiego. W czasie kampanji przedwyborczej agitatorzy polskiej listy w swych przemówieniach podkreślali, że Polacy z Łotwy winni trzymać się wielkiej Polski, a nie małej Łotwy. Ten moment głównie podkreślał nowoobраниy poseł na sejm Łapiński. Praca Związku polskiego jest dostatecznie wyswietlona. Tam, gdzie zostały założone filje, natychmiast rozpoczęły one agitację antyłotewską. Należy przyznać, że polscy szowiniści są znacznie aktywniejsi od tych, którzy ustosunkowali się lojalnie i dlatego ma się wrażenie, że się oskarża całą ludność polską o antyłotewską działalność. W rzeczywistości szowiniści polscy stanowią jednak nieliczny odłam“. „Nie mogę przewidzieć, jaki będzie wyrok sądu — oświadczył w zakończeniu minister — jednak uważam, że sprawa jest dostatecznie wyraźna i że niema najmniejszej wątpliwości co do tego, iż Związek polski nie dążył do działalności, wychodzącej poza ramy statutu organizacji“.

SPRAWY MNIEJSZOŚCI.

La Republique 11.X, (Strasburg) zamieszcza artykuł Heinra Kraschutzkiego z Berlina, w którym autor występuje przeciwko ostatniemu kongresowi mniejszości narodowych. Obowiązkiem mniejszości, zdaniem autora, jest lojalność wobec państwa, w którym

ona żyje, gdyż tylko taka lojalność wywoła szeroką tolerancję ze strony rządów. Nie wzięły udziału w kongresie właśnie mniejszości, stojące na gruncie lojalności, i to odbiera kongresowi znaczenie. Nie brała w nim udziału np. mniejszość polska w Niemczech. Ponadto nie dopuszczono do udziału w kongresie przed-

stawicieli mniejszości ukraińskiej i niemieckiej z Polski, które odnoszą się lojalnie do rządu swego państwa. Kongres miał pierwotnie za zadanie utrwalenie w narodach rządzących idei tolerancji, swymi metodami doprowadził do tego, że teraz niema mowy o tem, aby jego głos wysłuchał jakikolwiek rząd.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

Journal des Débats 18.X, w art. Pierre Bernusa twierdzi, że aluzja w mowie Brüninga do „wyzwolenia” Niemiec wskazuje na to, że przekonania jego pozostają takie same jak dotąd i nie różnią się wiele od przekonań nacjonalistów, zwłaszcza jeśli chodzi o rewizję traktatów. Metody inne, ale cel—ten sam. Wszystko to pozwala przypuszczać, że nie wiele potrafi on zdziałać dla poprawy sytuacji w Rzeszy, gdyż żadne z państw nie pospieszy jej z pomocą, o ile Niemcy nie porzucą zamiaru wywrócenia status quo w Europie. Poza tem Brüning zdaje się nie widzieć, że jeżeli będzie nadal uprawiał politykę idącą po linii nacjonalistów, to grozi mu jedno niebezpieczeństwo, a mianowicie, że Hugenberg i Hitler postarają się przekonać naród niemiecki, że oni potrafią lepiej to samo zrobić, a więc powinni go nastąpić u steru rządów.

The Observer 18.X, wyraża się z wielkiem uznaniem o kanclerzu Brüningu i zaznacza, że jego mowa w Reichstagu wygłoszona w piątek była najlepszą z pośród tych, jakie kiedykolwiek wygłosił. Nie dał się sprowokować ani hitlerowcom, ani komunistom. Pismo uważa, że Niemcy, posiadając takiego męża stanu na kierowniczym stanowisku, będą mogły być uratowane.

The Observer 18.X, pisze, że zjazd w Harzburgu wyzyskany był jako okazja do gwałtownego i niesprawiedliwego zaatakowania Banku Rzeszy przez Schachta. Cyfry, podane przez niego, były nieściste. Schacht położył duże zasługi dla banku; jest on specjalistą, jeśli chodzi o finanse, lecz staje się szkodliwym, gdy zaczyna zajmować się polityką.

SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA. SPRAWA ROZBROJENIA.

Deutsche Tageszeitung 19.X, w koresp. ze Sztokholmu pisze, że na zjeździe pokojowym, urządzonym ku uczczeniu pamięci zmarłego arcybiskupa Söderboma w Sztokholmie, przemawiał znany szwedzki podróżnik Sven Hedin, który w czarnych kolorach przedstawił obecnie stosunki na całym świecie i przytoczył przepowiednię Spenglera o zagładzie, grożącej zachodniej Europie. Hedin podnosił, że nie jest możliwy pokój, dopóki nie zostaną skreślone długi wojenne i dopóki nie zostaną unicestwione wszelkie oświadczenia w sprawie winy za wojnę, wymuszone w chwili klęski.

Reichspost 18.X, w koresp. z Genewy p. t. „Polska jest za mało uzbrojona” podaje bez komentarzy wiadomość o nocie polskiej w sprawie stanu uzbrojenia.

Neue Freie Presse 18.X, w koresp. z Genewy pisze, że Sekretarjat Ligi Narodów ogłosił polską notę o stanie uzbrojenia, do której rząd polski dołączył memorandum przedstawiające jego stanowisko w sprawie rozbrojenia. Dziennik podaje niektóre cyfry z tej noty bez komentarzy.

The Observer 18.X, pisze, że rozmowy Laval z Hooverem będą pierwszym etapem niezwykle ważnej pracy dyplomatycznej. Drugim będą rozmowy Grandiego z Hooverem. Autor jest zdania, że te ostatnie rozmowy będą miały dużą wartość konstruktywną, gdyż nie ma tu żadnych sprzeczności, któreby utrudniały dyskusję.

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLJI.

Le Temps 19.X, twierdzi, że zapał, z jakim labourzyści bronią wolnego handlu, jest conajmniej podejrzanym i poddyktowanym taktyką wyborczą. Nie należy zapominać, że były momenty, kiedy godzili się oni nawet na cła od produktów spożywczych pod warunkiem utrzymania w całości zapomóg dla bezrobotnych. Przypomina tę okoliczność Snowden w liście otwartym do kandydatów labourzystów — narodowych, którym odmawia zaufania, jako „ludziom, którzy zeszli z posterunku w chwili niebezpieczeństwa”. Dziennik utrzymuje, że takie publiczne oskarżenie opozycji z partji pracy przez jednego z głównych jej przywódców wywrze należyty wpływ na wyborców.

KONFLIKT CHIŃSKO - JAPONSKI.

Il Popolo d'Italia 16.X, w koresp. z Genewy uważa opór Japonji przeciw zaproszeniu Stanów Zjednoczonych do współpracy w Radzie Ligi Narodów za wypadek poważniejszy, niż zatarg chińsko - japoński w Mandżurji, podkreślając, że Japonja przeciwstawiła się tu sama jedna 13-u państwom. Autor nazywa ten stosunek Japonji do Stanów Zjednoczonych wrogiem i wyraża zdziwienie z tego powodu, gdyż działanie Stanów Zjednoczonych w ramach Ligi powinno być — zdaniem autora — dla Japonji dogodniejsze, niż ich działanie samodzielne. Być może, iż Japonja przeceenia trudności gospodarcze Stanów Zjednoczonych i nie wierzy w możliwość zbiorowego wystąpienia mocarstw w celu zmuszenia Japonji do przyjęcia załatwienia sprawy Mandżurji. Autor podkreśla dodatnie znaczenie współpracy z Ligą Stanów Zjednoczonych, opierających się o pakt Kelloga.

La Tribuna 17.X, w art. wst. wyraża zadowolenie z powodu widocznej teraz chęci Stanów Zjednoczonych do współpracy z Radą Ligi Narodów. Wynikło to na gruncie zatargu chińsko - japońskiego, w którym zainteresowane Stany Zjednoczone nie chcą pozosta-

wać w dotychczasowym odosobnieniu. Byłoby to korzystne także dla Japonji; wobec czego autor dziwi się negatywnemu dotychczas ustosunkowaniu się Japonji, sprzeciwiającej się zaproszeniu Stanów Zjednoczonych.

Il Popolo d'Italia 17.X, w koresp. z Genewy wyraża zadowolenie z powodu zaproszenia Stanów Zjednoczonych do współpracy z Radą Ligi, twierdząc, że w ten sposób dokonywa się dawno przepowiadana przez Włochy współpraca między kontynentami, usuwająca jednocześnie grozę hegemonji, widoczną zwłaszcza w Europie.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA NA LITWIE.

Lietuvos Žinios 16.X, w art. wst., nawiązującym do mającego odbyć się w Kownie dn. 18 b. m. zjazdu stronnictwa ludowców, podkreśla, że zjazd ten wypowie się w sprawie powzięcia środków dla zwalczania kryzysu gospodarczego na Litwie. Jako główne środki dziennik wysuwa: wprowadzenie na Litwie ustroju demokratycznego, całkowite wykonanie projektu reformy rolnej, zamiechanej przez rząd Tubelisa, oraz zmniejszenie wydatków państwowych. Dziennik podkreśla, że zjazd poweźmie uchwały w sprawie stworzenia wspólnego frontu demokracji litewskiej w walce o wprowadzenie ustroju demokratycznego na Litwie.

Lietuvos Aidas 17.X, odnosi się ironicznie do zapowiedzianego zjazdu ludowców, zaznaczając, że ludzie tego pokroju, jak ludowcy litewscy, którzy główną przyczynę gospodarczego kryzysu na Litwie widzą w nieistnieniu rządów parlamentarnych, nie są powołani do omawiania sposobów zwalczania tego kryzysu.

Lietuvos Žinios 16—17.X, zamieszcza obsz. art. o wpływie finansowego kryzysu w Niemczech i w Anglii na sytuację Litwy. Dziennik podkreśla stałe wycofywanie przez wierzycieli wkładów z litewskich banków prywatnych, omawia straty poniesione przez niektóre banki litewskie w związku z krachem banków niemieckich i austriackich, dalej mówi o krytycznej sytuacji eksportu litewskiego i nieufności społeczeństwa do waluty litewskiej. „Spadek funta angielskiego — pisze dziennik — oddziaływał na wszystkich na Litwie do tego stopnia, że nikt nawet nie śmie zastanawiać się nad losem jakiego może wkrótce spotkać małego litwa wobec losu, jaki spotkał olbrzymia — funta”.

Lietuvos Žinios 16—17.X, zamieszcza p. n. „Znaczne podniesienie ceł” notatkę o podniesieniu przez rząd litewski ceł na szereg importowanych do Litwy towarów, a m. in. na cukier, obuwie, manufakturę, przedmioty zbytku i t. d. Dziennik podkreśla, że natychmiast po podniesieniu ceł na całym obszarze Litwy wzrosły znacznie ceny towarów.

Na innym miejscu dziennik podaje wiadomość o niewydawaniu przez rząd litewski zezwoleń na wyjazd handlowcom w celach importowych.

Lietuvos Aidas 17.X, zamieszcza obsz. wywiad, udzielony przez premiera Tubelisa, na temat gospodarczej sytuacji Litwy. Na wstępie premier litewski podkreśla, że Litwa zdołała narazie uniknąć skutków światowego kryzysu gospodarczego, a to dzięki swemu ustrojowi politycznemu, który jest lepszy od ustroju parlamentarnego oraz dzięki swej strukturze kraju rolniczego. Wszelako — wg. Tubelisa — nie można przemilczeć tego, że kryzys światowy w pewnej mierze dał się już odczuć i na Litwie; pierwszą zapowiedzią tego jest pasywność bilansu litewskiego handlu zagranicznego, która wyniosła w pierwszym półroczu r. b. przeszło 10 milj. lit. Tego niepomysłnego dla Litwy objawu lekceważyć nie można, gdyż — pomimo znacznego zwiększenia się wywozu produktów mleczarskich i mięsa — trudno jest z powodu niskich cen tych produktów liczyć na wyrównanie litewskiego bilansu handlowego w ciągu drugiego półroczu r. b. Z powyższych względów rząd litewski zmuszony został do obrony litewskiego eksportu, a to przez podniesienie ceł na towary importowane oraz przez podniesienie stopy dyskontowej. Jeśli sytuacja nie ulegnie zmianie — mówił w d. c. Tubelis — rząd litewski będzie zmuszony do zmniejszenia pensyj urzędniczych. W końcu Tubelis wezwał społeczeństwo do oszczędności oraz do przeciwstawienia się szerezeniu pogłosek o niewypłacalności banków litewskich, gdyż — w wypadku gwałtownego runu na banki — banki te, podobnie jak banki zagraniczne, nie będą w możności wypłacić wszystkich włożonych przez społeczeństwo sum, co spowoduje krach banków na Litwie, a tem samem wpłynąć może na spadek kursu waluty litewskiej.

RÓŻNE.

Berliner Tageszeitung 16.X, w koresp. z Łodzi pisze obszernie o wzroście tego miasta, podaje udział kapitałów obcych w przemyśle łódzkim oraz opisuje obecny kryzys w przemyśle.

Slovak 16.X, w art. wst. „Nasza republika żyje z ofiar Słowaków” pisze z powodu przemówień min. Udrzala i Trapta, że Słowacja płaci podatki lepiej niż Czechy i nie korzysta w tej mierze z licznych ulg, jakimi obdarza się ludność czeska. Słowacja więc musi dążyć do tego, aby budżet wyraźnie wykazywał, ile podatków płaci ludność słowacka, oraz ile wydatkuje się na potrzeby jej kraju. Dotychczas bowiem utrzymuje się opinja, że republika czechosłowacka przeważnie żyje z ofiar Słowaczyny. Byłby już czas, aby także Czesi zaczęli składać ofiary na rzecz państwa.

Il Popolo d'Italia 16.X, zwraca uwagę na słabnięcie lewicowego obozu w Hiszpanji, o czym świadczą dwa wypadki: wybory miejskie w Madrycie, w których kandydat lewicy osiągnął tylko dwa razy tyle głosów co syn Primo de Riveri, (pomimo poparcia pierwszego przez koalicję demokratyczno-socjalistyczno-republikańską, będącą u władzy); drugim wypadkiem są wybory w Barcelonie, gdzie zwyciężyło stronnictwo Cambo, potępione za rzekomy monarchizm, klęskę poniosła zaś lewica, osiągając nieznaczną liczbę głosów.

